

به نام خدا

روش های نوین آموزش برای بهبود خلاقیت دانش آموزان

مولفان :

فاطمه سعیدی

فاطمه دولت آبادی فراهانی

وحیده پالیز

مهدی خیرآبادی

ولی سلیمانی ورنیاب

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: سعیدی، فاطمه، ۱۳۷۳
عنوان و نام پدیدآور: روش های نوین آموزش برای بهبود خلاقیت دانش آموزان/ مولفان فاطمه سعیدی،
فاطمه دولت آبادی فراهانی، وحیده پالیز، مهدی خیرآبادی، ولی سلیمانی ورنیاب.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۴۷-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: دانش آموزان - بهبود خلاقیت - روش های نوین آموزش
شناسه افزوده: دولت آبادی فراهانی، فاطمه، ۱۳۵۸
شناسه افزوده: پالیز، وحیده، ۱۳۶۷
شناسه افزوده: خیرآبادی، مهدی، ۱۳۷۶
شناسه افزوده: سلیمانی ورنیاب، ولی، ۱۳۶۷
رده بندی کنگره: PN۲۱۹۰
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۴۳۰
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۹۸۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: روش های نوین آموزش برای بهبود خلاقیت دانش آموزان
مولفان: فاطمه سعیدی - فاطمه دولت آبادی فراهانی - وحیده پالیز
مهدی خیرآبادی - ولی سلیمانی ورنیاب
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۱۸۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۴۷-۴
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
فصل اول: مقدمه	۱۵
تعریف خلاقیت	۱۵
اهمیت خلاقیت در آموزش	۱۵
ارتباط خلاقیت با یادگیری	۱۶
نقش معلمان در پرورش خلاقیت	۱۷
چالش‌های پرورش خلاقیت.....	۱۷
فصل دوم: مبانی نظری خلاقیت.....	۱۹
تعریف خلاقیت و جنبه‌های مختلف آن	۱۹
نظریه‌های خلاقیت	۱۹
عوامل مؤثر بر خلاقیت	۲۰
نقش معلمان در ایجاد خلاقیت	۲۱
چالش‌های خلاقیت در آموزش	۲۱
فصل سوم: روش‌های نوین آموزش برای بهبود خلاقیت دانش‌آموزان.....	۲۳
اهمیت روش‌های نوین آموزشی	۲۳
یادگیری مبتنی بر پروژه (PBL)	۲۳
یادگیری فعال و مشارکتی	۲۴
استفاده از فناوری‌های آموزشی	۲۴
بازی‌های آموزشی	۲۵
پرورش خلاقیت از طریق هنر	۲۵
یادگیری از طریق داستان‌سرایی	۲۵

۲۶	فضای یادگیری خلاقانه
۲۶	انعطاف‌پذیری در شیوه‌های تدریس
۲۷	نقش معلم در خلاقیت دانش‌آموزان
۲۷	یادگیری چندحسی
۲۸	تنوع در محتوا و روش‌های تدریس
۲۸	تأثیر فرهنگ بر خلاقیت در یادگیری
۲۸	تمرین و تکرار به عنوان عاملی برای خلاقیت
۲۹	بازخورد و ارزیابی خلاقیت
۳۱	فصل چهارم: ایجاد محیط‌های یادگیری خلاقانه
۳۱	اهمیت ایجاد محیط یادگیری خلاقانه
۳۱	فضای فیزیکی کلاس درس
۳۲	تشویق به تفکر انتقادی
۳۳	یادگیری مبتنی بر پروژه
۳۳	استفاده از تکنیک‌های آموزشی نوین
۳۴	استفاده از فناوری‌های نوین
۳۵	ایجاد فضای حمایتی
۳۶	همکاری با والدین و جامعه
۳۶	تنوع در روش‌های تدریس
۳۷	ارتباطات بین‌فردی در کلاس درس
۳۸	فعالیت‌های فوق‌برنامه
۳۸	ایجاد چالش‌های خلاقانه
۳۹	استفاده از هنر و فرهنگ در یادگیری

۳۹	پرورش مهارت‌های اجتماعی
۴۰	ارزشیابی خلاقانه
۴۱	پذیرش تنوع یادگیری
۴۱	بازی‌های آموزشی
۴۲	تشویق به خودیادگیری
۴۲	استفاده از بازی‌های آموزشی
۴۳	پایش و بازخورد
۴۵	فصل پنجم: فعالیت‌های آموزشی خلاقانه
۴۵	تعریف فعالیت‌های آموزشی خلاقانه
۴۵	اهمیت فعالیت‌های آموزشی خلاقانه
۴۶	انواع فعالیت‌های آموزشی خلاقانه
۴۶	الف. فعالیت‌های عملی و کارگاهی
۴۶	روش‌های اجرای فعالیت‌های عملی:
۴۷	مزایای فعالیت‌های هنری:
۴۷	روش‌های اجرای فعالیت‌های هنری:
۴۸	مزایای بازی‌های آموزشی:
۴۸	روش‌های اجرای بازی‌های آموزشی:
۴۸	مزایای فعالیت‌های چندرسانه‌ای:
۴۹	روش‌های اجرای فعالیت‌های چندرسانه‌ای:
۴۹	مزایای داستان‌نویسی:
۴۹	روش‌های اجرای داستان‌نویسی:
۵۰	روش‌های اجرای فعالیت‌های آموزشی خلاقانه

تأثیرات فعالیت‌های آموزشی خلاقانه بر یادگیری	۵۰
راه‌حل‌های ممکن:	۵۱
نگرش‌های سنتی	۵۱
استفاده از فناوری در فعالیت‌های آموزشی خلاقانه	۵۱
چالش‌های استفاده از فناوری در یادگیری	۵۳
فعالیت‌های گروهی و همکاری در یادگیری	۵۳
اهمیت فعالیت‌های گروهی	۵۳
طراحی فعالیت‌های گروهی	۵۴
روش‌های ارزیابی فعالیت‌های گروهی	۵۴
تأثیر فعالیت‌های گروهی بر یادگیری	۵۴
چالش‌های فعالیت‌های گروهی	۵۴
اهمیت ارزیابی در یادگیری	۵۵
روش‌های ارزیابی فعالیت‌های آموزشی خلاقانه	۵۵
ارزیابی تکوینی	۵۵
ارزیابی تراکمی	۵۵
معیارهای ارزیابی فعالیت‌های خلاقانه	۵۶
بازخورد و بهبود	۵۶
چالش‌های ارزیابی فعالیت‌های خلاقانه	۵۷
فصل ششم: فناوری و خلاقیت	۵۹
مفهوم فناوری آموزشی	۵۹
خلاقیت در عصر دیجیتال	۶۰
ابزارهای فناوری برای خلاقیت	۶۱

۶۱	یادگیری مبتنی بر پروژه
۶۲	نقش رسانه‌های اجتماعی در خلاقیت
۶۳	طراحی بازی‌های آموزشی
۶۴	استفاده از واقعیت افزوده و واقعیت مجازی
۶۴	فناوری و یادگیری مستقل
۶۵	چالش‌های استفاده از فناوری در آموزش
۶۵	ارتباط بین خلاقیت و فناوری
۶۶	طراحی محیط‌های یادگیری مبتنی بر فناوری
۶۶	ارزشیابی خلاقیت در یادگیری مبتنی بر فناوری
۶۶	نیاز به رویکردهای جدید در ارزیابی
۶۷	ابزارهای ارزیابی دیجیتال
۶۷	معیاری برای ارزیابی
۶۷	تأثیر بازخورد
۶۷	آینده فناوری و خلاقیت در آموزش
۶۷	توسعه فناوری‌های نوین
۶۸	تغییر در نقش معلمان
۶۸	محیط‌های یادگیری آینده
۶۹	فصل هفتم: راهکارهای عملی برای افزایش خلاقیت
۶۹	استفاده از بازی‌های آموزشی
۷۰	طراحی پروژه‌های عملی
۷۰	تشویق تفکر انتقادی
۷۱	فضاسازی مناسب در کلاس

۷۱	ایجاد فرهنگ بازخورد
۷۲	استفاده از تکنیک‌های خلاقیت
۷۳	معرفی هنر و خلاقیت
۷۴	تشویق به همکاری گروهی
۷۵	فصل هشتم: چالش‌ها و موانع
۷۵	نگرش منفی نسبت به خلاقیت
۷۶	کمبود منابع و امکانات
۷۶	عدم آموزش معلمان
۷۷	فشار بر روی نتایج امتحانی
۷۷	عدم همکاری و ارتباطات
۷۸	فقدان زمان کافی
۷۸	فرهنگ عدم پذیرش اشتباه
۷۸	کمبود انگیزه در دانش‌آموزان
۷۹	رویکردهای آموزشی محدود
۷۹	نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی
۸۰	فرهنگ سنتی و عدم حمایت از خلاقیت
۸۱	استرس و فشار روانی
۸۱	نبود تنوع در روش‌های آموزشی
۸۱	تاثیر رسانه‌ها و جامعه
۸۲	عدم حمایت از پروژه‌های خلاقانه
۸۳	فصل نهم: نمونه‌های موفق
۸۳	مدارس خلاق در دانمارک

۸۵ روش‌های خلاقانه در کانادا
۸۶ آموزش خلاق در ژاپن
۸۷ خلاقیت در مدارس هند
۸۷ برنامه‌های آموزشی خلاق در آفریقای جنوبی
۸۸ نوآوری در آموزش هنر در ایتالیا
۸۹ آموزش خلاق در هلند
۸۹ خلاقیت در مدارس سوئد
۹۰ رویکردهای خلاقانه در کشورهای شمالی
۹۰ خلاقیت در مدارس بریتانیا
۹۱ نوآوری‌های آموزشی در چین
۹۲ خلاقیت در آموزش در کشورهای عربی
۹۳ فصل دهم: تأثیر بازی‌های آموزشی بر خلاقیت
۹۳ بازی‌های نقش‌آفرینی در توسعه خلاقیت
۹۴ بازی‌های تعاملی و یادگیری خلاقانه
۹۴ توسعه بازی‌های آموزشی: چالش‌ها و فرصت‌ها
۹۵ تأثیر بازی‌های دیجیتال بر یادگیری
۹۵ کاربرد بازی‌های جدی در آموزش
۹۶ توسعه تفکر خلاق از طریق بازی
۹۶ تاثیر بازی‌های تیمی بر کار گروهی و خلاقیت
۹۷ استفاده از بازی‌های آموزشی در فرایند یادگیری معکوس
۹۸ طراحی بازی‌های آموزشی: نکات و استراتژی‌ها
۹۸ نتایج پژوهش‌ها درباره تأثیر بازی‌های آموزشی

۹۹	بازی‌های آموزشی و مهارت‌های اجتماعی
۹۹	پیااده‌سازی بازی‌های آموزشی در کلاس
۹۹	آینده بازی‌های آموزشی در آموزش و پرورش
۱۰۰	بررسی فرهنگی بازی‌های آموزشی
۱۰۰	تجزیه و تحلیل بازی‌های آموزشی موفق
۱۰۱	نقش خانواده در تشویق بازی‌های آموزشی
۱۰۲	بازی‌های آموزشی و استراتژی‌های یادگیری
۱۰۲	آشنایی با منابع و ابزارهای بازی‌های آموزشی
۱۰۳	ارزیابی تأثیر بازی‌های آموزشی بر یادگیری
۱۰۵	فصل یازدهم: راهکارهای عملی برای معلمان
۱۰۵	ایجاد یک محیط یادگیری مثبت
۱۰۵	استفاده از بازی‌های آموزشی
۱۰۶	ترویج یادگیری مبتنی بر پروژه
۱۰۶	استفاده از تکنولوژی در آموزش
۱۰۷	تشویق خلاقیت فردی
۱۰۷	ایجاد تعاملات اجتماعی مثبت
۱۰۷	تنوع در روش‌های تدریس
۱۰۸	ایجاد چالش‌های فکری
۱۰۸	استفاده از هنر در آموزش
۱۰۹	بازخورد سازنده
۱۰۹	تشویق به سوال پرسیدن
۱۱۰	تقویت مهارت‌های حل مسئله

- ۱۱۰ ایجاد احساس مسئولیت
- ۱۱۱ توجه به نیازهای فردی
- ۱۱۱ طراحی فعالیت‌های میان‌رشته‌ای
- ۱۱۲ سخن پایانی
- ۱۱۵..... منابع و ماخذ**
- ۱۱۵ منابع فارسی

پیشگفتار

در دنیای امروز، آموزش و پرورش دیگر تنها انتقال اطلاعات و دانش به دانش‌آموزان نیست؛ بلکه فرایندی پیچیده و پویا است که هدف آن پرورش مهارت‌ها و توانمندی‌هایی است که فراتر از حفظ کردن و یادگیری دانش صرف می‌رود. نیاز به خلاقیت، نوآوری و توانایی حل مسئله از جمله ویژگی‌هایی است که در جهان پیچیده و متغیر امروز به‌عنوان مهم‌ترین و ضروری‌ترین مهارت‌ها برای زندگی و کار کردن در عصر نوین شناخته می‌شود.

آموزش خلاقانه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا علاوه بر فراگیری دروس پایه، قدرت تحلیل و اندیشه‌ورزی خود را نیز تقویت کنند و در مسیر رشد و توسعه فردی خود بتوانند با اعتمادبه‌نفس و استقلال بیشتری قدم بردارند. خلاقیت، نیروی محرکه‌ای است که توانایی‌های نوآورانه را به افراد هدیه می‌دهد و آن‌ها را قادر می‌سازد تا به‌جای پذیرش منفعلانه‌ی مشکلات و چالش‌ها، خود به دنبال راه‌حل‌های جدید بگردند و به شیوه‌ای منحصربه‌فرد و ارزشمند با مسائل روبرو شوند. از این‌رو، خلاقیت تنها یک ویژگی اضافه برای افراد نیست، بلکه عنصری کلیدی برای شکوفایی و پیشرفت آن‌هاست که در تمام ابعاد زندگی اجتماعی و فردی اهمیت ویژه‌ای دارد.

این کتاب با هدف پرورش خلاقیت در فرایند آموزش تدوین شده است و تلاش دارد تا راهکارها، ابزارها و روش‌های کاربردی را در این زمینه معرفی کند. همچنین، در این کتاب به‌طور ویژه به معلمان و مربیان به‌عنوان نقش‌آفرینان اصلی در پرورش خلاقیت دانش‌آموزان توجه شده است. معلمان نه‌تنها آموزگاران بلکه مربیان روح و اندیشه‌ی دانش‌آموزان هستند که تأثیری عمیق و پایدار بر شخصیت و توانمندی‌های آنان دارند. کتاب حاضر، در پی آن است که به معلمان و والدین کمک کند تا با استفاده از شیوه‌های نوین آموزشی و با بهره‌گیری از ابزارهای نوآورانه و خلاقانه، فضای یادگیری را از قالب‌های سنتی و محدودکننده‌ی خود خارج کنند و بستر مناسبی برای خلاقیت، تعامل، و تجربه‌های یادگیری مؤثر و لذت‌بخش فراهم کنند.

خلاقیت و نوآوری در فضای آموزشی، نیازمند شناخت دقیق از عوامل تأثیرگذار و نیز فراهم کردن شرایط و محیطی مناسب است. محیطی که در آن دانش‌آموزان احساس کنند که می‌توانند بدون محدودیت‌های غیرضروری به تجربه، تحقیق و کشف دنیای پیرامون خود بپردازند. از این‌رو، فصل‌های مختلف این کتاب به بررسی مفاهیم کلیدی، اصول و مبانی نظری و نیز راهکارهای عملی در جهت تقویت خلاقیت و نوآوری در آموزش پرداخته است. در این مسیر، نقش فناوری و ابزارهای دیجیتال نیز مورد توجه قرار گرفته است، چرا که فناوری‌های نوین به‌عنوان یکی از

اصلی‌ترین عوامل تغییر در سیستم‌های آموزشی مدرن شناخته می‌شوند و می‌توانند به‌طور مستقیم بر چگونگی و میزان یادگیری دانش‌آموزان اثرگذار باشند.

در طول نگارش این کتاب، سعی شده است تا به موانع و چالش‌هایی که ممکن است در راه پیاده‌سازی آموزش خلاقانه وجود داشته باشد، نیز پرداخته شود. چالش‌هایی همچون محدودیت‌های ساختاری، فشارهای موجود بر نظام آموزشی برای رعایت استانداردها، کمبود منابع و امکانات، و نیز نگرش‌های سنتی و مقاومتی که ممکن است در برابر تغییرات جدید در سیستم آموزشی وجود داشته باشد. با شناسایی این موانع و ارائه‌ی راهکارهایی برای مقابله با آن‌ها، هدف کتاب این است که به معلم، والدین و مدیران آموزشی کمک کند تا با دیدی بازتر و انگیزه‌ای بیشتر در مسیر تحقق آموزش خلاقانه گام بردارند.

کتاب حاضر با این دیدگاه نگاشته شده است که یادگیری تنها فرایندی یک‌طرفه نیست و دانش‌آموزان نیز نقشی فعال در این فرایند دارند. تقویت مهارت‌های خلاقانه و ایجاد فضای آموزشی مبتنی بر مشارکت و تعامل به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد تا به‌صورت فعال و مشتاقانه در جریان یادگیری مشارکت کنند و از این طریق، یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتری را تجربه کنند. این نوع آموزش، به دانش‌آموزان امکان می‌دهد که با توجه به علایق و نیازهای فردی خود به دنبال پاسخ به سؤالات و حل مسائل باشند و از این طریق به درک عمیق‌تری از خود و دنیای پیرامونشان دست یابند.

در نهایت، امیدواریم که این کتاب بتواند الهام‌بخش کسانی باشد که دغدغه‌ی بهبود و تحول در نظام آموزشی دارند و می‌خواهند با بهره‌گیری از روش‌های نوآورانه و خلاقانه، نسل جدیدی از دانش‌آموزان را پرورش دهند که نه تنها با دانش و اطلاعات جدید آشنا هستند، بلکه با اعتمادبه‌نفس و خلاقیت قادر به تغییر و بهبود جهان خود نیز می‌باشند. این کتاب تلاشی است در جهت ایجاد تحولی پایدار و مثبت در نظام آموزشی و امیدواریم که مطالعه‌ی آن برای همه‌ی کسانی که به‌نوعی با این حوزه در ارتباط هستند، مثمر ثمر باشد و آن‌ها را در مسیر پرورش نسلی خلاق، مسئول و پویا یاری دهد.

فصل اول:

مقدمه

تعریف خلاقیت

خلاقیت به عنوان یک فرآیند شناختی و عاطفی در نظر گرفته می‌شود که شامل تولید ایده‌ها، راه‌حل‌ها و مفاهیم جدید و نوآورانه است. این مفهوم به‌طور گسترده‌ای در حوزه‌های مختلفی از جمله هنر، علم، کسب‌وکار و آموزش بررسی می‌شود. در اصطلاح عمومی، خلاقیت به معنای توانایی تفکر خارج از چارچوب و ارائه ایده‌های غیرمتعارف است. این توانایی می‌تواند به صورت فردی یا گروهی ابراز شود و بستگی به شرایط محیطی، فرهنگی و آموزشی فرد دارد.

خلاقیت به دو دسته عمده تقسیم می‌شود: خلاقیت بنیادی و خلاقیت کاربردی. خلاقیت بنیادی به تولید ایده‌های جدید و نوآورانه اشاره دارد که به‌طور کلی در علوم پایه و هنرها به کار می‌روند. از سوی دیگر، خلاقیت کاربردی به توانایی فرد در استفاده از ایده‌ها و نوآوری‌ها در زمینه‌های عملی و روزمره اشاره دارد. به همین دلیل، در آموزش، هدف تقویت هر دو نوع خلاقیت است تا دانش‌آموزان بتوانند نه تنها در یادگیری خود، بلکه در زندگی روزمره و حرفه‌ای خود نیز موفق‌تر عمل کنند.

در نهایت، باید به این نکته اشاره کرد که خلاقیت نه تنها یک ویژگی ذاتی نیست، بلکه می‌توان آن را آموزش داد و پرورش داد. با محیط‌های آموزشی مناسب و تکنیک‌های تدریس خلاقانه، می‌توان به دانش‌آموزان کمک کرد تا توانایی‌های خلاقانه خود را شناسایی و تقویت کنند.

اهمیت خلاقیت در آموزش

خلاقیت در دنیای امروز به عنوان یکی از مهارت‌های کلیدی و ضروری شناخته می‌شود. در عصر اطلاعات و تغییرات سریع، توانایی تفکر خلاق و نوآورانه برای انطباق با چالش‌ها و فرصت‌ها بسیار حیاتی است. خلاقیت به‌ویژه در زمینه آموزش اهمیت فراوانی دارد، زیرا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا یادگیری فعال و عمیق‌تری داشته باشند.